

Tijd voor rechtvaardigheid

SP Fryslân, Verkiezingsprogramma 2019-2023

Inleiding

Menselijke waardigheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Dat waren, zijn en blijven de uitgangspunten van onze partij. Het lijkt tegenwoordig bijna normaal dat we elkaar bestrijden in plaats van samen te leven en samen te werken aan een samenleving waar iedereen mee kan doen en kansen krijgt. Het kapitalisme en neoliberalisme hebben ervoor gezorgd dat we in een crisis kwamen. Het zijn het kapitalisme en neoliberalisme die ervoor zorgen dat we er steeds dieper in zakken, als in drijfzand. Wij willen een provincie met een sociaal gezicht zijn, een provincie waar het gaat om de mensen die er wonen.

Het kabinet roept heel hard dat het zoveel beter gaat met Nederland. De economie trekt aan. Het CBS publiceert over de toename van het aantal miljonairs. Maar wat ook toeneemt is de tweedeling, de kloof tussen arm en rijk. Inkomensverschillen nemen toe. Zorg, studeren en wonen worden voor velen onbetaalbaar. Sociale zekerheid neemt af, verzorgingshuizen gaan dicht, er is minder thuiszorg en ouderen worden afhankelijk van mantelzorg. De wachtlijsten in de jeugdzorg worden alsmaar langer. Verpleegkundigen, huisartsen, politieagenten, jeugdhulpverleners, leraren, buschauffeurs en andere groepen hadden geen andere keus dan actievoeren, omdat het water hen aan de lippen staat.

Maar voor wie is de overheid er? Voor grote bedrijven? Voor andere overheden? Of is zij er voor de mensen?

Uiteraard kiest de SP voor dat laatste. Ook in de provincie, die 'verder van de mensen afstaat,' moeten de mensen om wie het gaat voorop staan. Wij willen iedereen betrekken bij de plannen waar de provincie een rol in speelt. Omwonenden een stem geven. Wij willen dat de provincie zich inzet voor goed en betaalbaar wonen. Wij willen dat zorg voor iedereen bereikbaar en betaalbaar blijft. Geen taak van de provincie? Dat mag nooit een reden zijn om te zeggen: 'Dan doen we dat maar niet.' Overheden moeten juist samenwerken om maatschappelijke opgaven het hoofd te bieden. Doen wat nodig is voor de inwoners van Fryslân, dát willen wij bereiken.

De Nuon-gelden¹, waarmee de provincie de afgelopen zittingsperiodes flink heeft geïnvesteerd, raken zo langzamerhand op. Dat heeft invloed op de begroting en op het aantal mensen dat bij de

¹ In 2009 heeft een aantal gemeenten en provincies hun aandelen in energiebedrijf Nuon verkocht; de opbrengst daarvan is gebruikt voor financiering van veel eenmalige projecten.

provincie werkt. Volgens de SP moeten grote maatschappelijke opgaven, zoals energietransitie, omschakeling van de landbouw, circulaire economie (o.a. hergebruik grondstoffen, maar ook verantwoord ondernemen) en leefbaarheid voor lange tijd in de begroting komen. De economische ontwikkeling van Fryslân moet daarbij in het teken staan van deze doelen.

De afgelopen periode heeft de SP deel uitgemaakt van het College van Gedeputeerde Staten, samen met CDA, FNP en VVD. Voorafgaand aan toetreding tot deze coalitie hebben wij de gezamenlijke afspraken, het coalitieakkoord, voorgelegd aan de leden. Voor hen waren met name de kunstlessen, spreiding van zorgvoorzieningen, zorgbelang, duurzame landbouw, veenweidebehoud, veilige wegen en geen nieuwe gasboringen van belang. Er zijn verder ook nog afspraken gemaakt over duurzaamheid, sociale huurwoningen, duurzame landbouw, meer inzet op het MKB en meer fietspaden. Daarnaast waren het weidevogellectoraat, het Iepen Mienskipsfûns en het Kansenfonds belangrijke onderdelen. Onze Gedeputeerde had sport, zorg, milieu en duurzaamheid in z'n portefeuille: groen en sociaal.

We horen vaak zeggen dat de provincie geen invloed heeft op de regering. Niets is minder waar! Als SP Statenfractie hebben we intensief contact met onze Tweede Kamerleden, die we vertellen wat er speelt in onze provincie. Gedeputeerden hebben regelmatig overleg met ministeries. Een van de eerste taken als Statenlid is het kiezen van de leden van de Eerste Kamer! Het is belangrijker dan ooit dat we veel SP'ers in de Eerste Kamer krijgen. Zij hebben veel invloed op de plannen van het kabinet.

We kiezen met ons verkiezingsprogramma bij sommige onderwerpen bewust voor hoofdlijnen, omdat de uitwerking pas kan worden gegeven na overleg met de omgeving, de inwoners, de mensen die het aangaat. Wij willen namelijk niet *over* de mensen besluiten, maar juist *met* hen. Dit geldt ook voor onderwerpen waarbij wij samenwerken met gemeenten, regio's, of ander partners.

Samenleving en zorg

Een recent onderzoek van de drie Noordelijke Sociaal Planbureaus² laat zien dat de Friezen onze provincie aantrekkelijk vinden om in te wonen en werken. Opvallend verschil met onze bureaus is dat Friezen zichzelf meer verantwoordelijk voelen voor hun woon- en werkomgeving. Het huidige college heeft het laagdrempelige Iepen Mienskipsfûns (IMF) voor kleinschalige initiatieven ingesteld. Gezien de positieve rol die dit fonds speelt wil de SP dit voortzetten.

Voorzieningen staan onder druk. Een school die verdwijnt of een winkel die sluit, geen huisarts meer vlakbij of een bus die niet of minder rijdt - dergelijke dingen hebben grote invloed op de leefbaarheid. Het zijn problemen die in eerste instantie door gemeentes moeten worden aangepakt. Volgens de SP kan de provincie hier echter ook een rol bij spelen. Dat kan bijvoorbeeld door subsidies te verlenen of op andere manieren ondersteuning te bieden; denk hierbij aan kennisdeling, lobby of begeleiding.

De provincie is niet verantwoordelijk voor de zorgvoorzieningen in Fryslân, maar de SP voelt zich wel betrokken. Vanwege kwaliteitseisen en zorgkosten staat de ziekenhuiszorg onder druk. De SP stelt samenwerking boven concurrentie en marktwerking. Voor de SP is het belangrijk dat inwoners betrokken worden bij de spreiding van de zorgvoorzieningen in Fryslân. Samen met de betrokken partijen werken wij aan het bereikbaar maken van zorgvoorzieningen voor iedereen. Daarbij ondersteunen we nog steeds van harte het initiatief 'Nationaal Zorgfonds.'

² <https://www.friessociaalplanbureau.nl/publicatie/leefbaarheid-groningen-frysl%C3%A2n-en-drenthe>

Resultaat tot nu toe: De SP heeft zich ingezet voor goede bereikbare zorg, met inspraak van inwoners. De knelpunten in de bereikbaarheid van de zorg heeft de provincie opgepakt, onder anderen met een campagne om huisartsen te werven, maar ook door het instellen van een transitiefonds waardoor huisartsen hun praktijk toekomstbestendig te kunnen maken. Vanuit het IMF zijn veel initiatieven van onderop gefinancierd en zijn vanuit het Netwerk Duurzame Dorpen gemeenschappen aan de slag gegaan.

Jeugdzorg

We horen steeds vaker dat kinderen in Nederland tot de gelukkigste kinderen ter wereld behoren. Kinderen in Nederland voelen zich gezond, hebben een positief zelfbeeld en hebben voldoende tijd en mogelijkheden voor ontspanning. Het onderwijs in Nederland is een van de beste ter wereld.

Maar ook in Fryslân leven veel kinderen langdurig in armoede, volgens een onderzoek uit 2016 van het Fries Sociaal Planbureau³. In 2015 is de verantwoordelijkheid voor de jeugdzorg van de provincie overgegaan naar de gemeenten. De problemen van de decentralisatie zijn bij gemeenten en jeugdzorgwerkers over de schutting gegooid. Landelijk vecht de SP voor betere jeugdzorg, waarbij recht op zorg en vermindering van verschillen tussen gemeenten op het gebied van jeugdzorgbeleid de belangrijkste punten zijn. Ook zien wij nadelige gevolgen van marktwerking in de jeugdzorg. Vanuit menselijk waardigheid kunnen wij als provincie niet onze ogen sluiten als het gaat om het welzijn van 'onze' kinderen.

Resultaat tot nu toe: Vanuit het kansenfonds is de organisatie Kindpakket ondersteund. Samen met de Friese gemeenten zijn sport- en cultuuractiviteiten beschikbaar gesteld voor kinderen die in armoede leven. De fractie heeft zich hier samen met hulpverleners en jeugdzorginstanties sterk voor gemaakt.

Friese taal en cultuur

De SP vindt het belangrijk dat de Friese taal een levende taal blijft en dat de Friese cultuur wordt gestimuleerd. De SP wil het gebruik van het Fries op allerlei terreinen bevorderen. Omrop Fryslân, de Afûk en de Fryske Akademy spelen hier een belangrijke rol in, net als het twee- en drietalig onderwijs. De SP vindt dat de provincie ook op dit gebied financiële steun moet blijven geven.

Buitenschools kunst- en cultuuronderwijs zijn in de afgelopen jaren in snel tempo wegbezuinigd door gemeenten. Er wordt nauwelijks gefaciliteerd en gefinancierd door gemeenten. Het aanbod is enorm verschaald, dus over het algemeen zijn cultuurlessen niet meer voor iedereen bereikbaar en betaalbaar. Ook voor docenten is het nauwelijks meer mogelijk een fatsoenlijk bestaan te halen uit het uitoefenen van hun vak.

De SP zou het muziekonderwijs graag geregeld zien met alle gemeenten en de provincie samen. Een soort Marrekrite⁴, maar dan voor kunst, (pop)muziek, dans, enz. Zodat leerlingen in hun vrije tijd weer les kunnen krijgen van een vakdocent, die daar een fatsoenlijke boterham mee kan verdienen. Zonder basis geen top. Om dit te bereiken is het in de eerste plaats noodzakelijk dat amateurkunst wordt gestimuleerd.

³ <https://www.friessociaalplanbureau.nl/publicatie/armoede-frysl%C3%A2n>

⁴ <https://www.marrekrite.frl/>

In 2018 is veel gebeurd. Onze provincie had veel evenementen, festivals, openluchtspellen, muziekuitvoeringen, tentoonstellingen, verhalen en noem maar op. Dit mag niet een eenmalige ervaring zijn van een sector waar zo zwaar op bezuinigd is en wordt. Maak geld vrij om initiatieven uit 2018, zoals 'Under de Toer' of 'Circus Adje' of 'CityProms' een vervolg te geven (de zgn. Legacy). Waar van onderop de mooiste dingen zijn ontstaan mag van bovenaf toch geen rem op worden gezet?

Resultaat tot nu toe: Herijking culturele basisinfrastructuur, zodat subsidiegeld eerlijker verdeeld wordt. Scenario 3 uitgewerkt wat betreft cultuuronderwijs (doorgaande leerlijnen muziekonderwijs, binnen- en buitenschoolse lessen).

Omgevingsvisie

De nieuwe omgevingswet treedt in 2021 in werking. In dat kader ontwikkelt de provincie nu al een omgevingsvisie. Die heeft betrekking op al het beleid op het gebied van de fysieke leefomgeving. Denk hierbij aan verkeer en vervoer, water, milieu, natuur, gebruik van natuurlijke hulpbronnen, landbouw, cultureel erfgoed en gezondheid. Het is dus een soort paraplu waaronder alle huidige regelgeving op dit gebied wordt gebundeld. Het heeft dus gevolgen voor verschillende beleidsterreinen. De SP streeft daarbij naar een groene, circulaire economie waarin geen energie, grond- en hulpstoffen verspild worden.

In de oude situatie werd het beleid door de provincie bepaald, andere initiatieven kregen vrijwel geen kans (nee, tenzij). Onder de nieuwe omgevingswet worden initiatieven 'van onderop' bepalend, de provincie verleent hieraan in principe medewerking (ja, mits). De provincie ondersteunt, begeleidt en stimuleert zowel gemeentelijke als particuliere initiatieven. Deze werkwijze wordt door de SP van harte ondersteund. Aan de andere kant zullen we ook moeten kijken welke regelgeving nodig is om Fryslân veilig, mooi en schoon te houden. Enerzijds om ongewenste ontwikkelingen, zoals de aanleg van zonneparken door ontwikkelaars waar enkel financieel gewin voorop staat, te kunnen voorkomen. Anderzijds om bijvoorbeeld concurrentie tussen gemeenten over woningbouw of bedrijventerreinen tegen te gaan.

Wonen en leefomgeving

De gemeente is in eerste instantie verantwoordelijk voor de woningbouw. De SP wil dat de provincie hierin een coördinerende rol neemt. Bij de woningbouw legt de SP prioriteit bij de bouw van duurzame sociale huurwoningen en koopwoningen voor starters. Ook verduurzaming van bestaande bouw wil de SP bevorderen. Er moet gebouwd worden voor mensen in alle inkomenscategorieën. Verder pleit de SP voor gemengde wijken, zowel wat inkomen, opleiding als achtergrond betreft. Met oog op de daling van de bevolking kunnen tijdelijke woningen (snel bijbouwen, als ruimte vrijkomt weer afbreken en ergens anders weer opbouwen) een rol spelen.

Oude(re) bedrijventerreinen moeten worden opgeknapt, verduurzaamd en onderhouden. De SP wil geen aanleg van nieuwe bedrijventerreinen zolang er op oudere terreinen ruimte is. Daarom moet het toewijzen van gebieden voor de ontwikkeling van deze terreinen ook niet worden overgeheveld naar de gemeenten, maar bij de provincie blijven. Concurrentie tussen gemeenten wordt zo tegengegaan en daarmee leegstand, verpaupering en landschapsvervuiling.

Voor de energietransitie zijn wind- en zonne-energie hard nodig. De SP hecht grote waarde aan het karakteristieke Friese landschap. Toch is de SP ook doordrongen van de noodzaak van de energietransitie. Daarvoor kan het nodig zijn om grote windparken aan te leggen. Daarnaast is de SP groot voorstander van initiatieven van onderop, zoals de dorpsmolen van Reduzum, en kleine windmolens bij (boeren)bedrijven.

Ongebreidelde aanleg van zonneparken kan het landelijke karakter aantasten. Daarom moeten zonneparken goed ruimtelijk worden ingepast en moet bij de aanleg een goede afweging gemaakt worden ten opzichte van natuur en goede landbouwgrond. Energieopwekking samen met landbouw zou hier een oplossing in kunnen zijn.

Het belangrijkste is echter dat het bouwen van grote wind- en zonneparken begint bij de omwonenden. Zij zijn de belangrijkste belanghebbenden wat de SP betreft. Zeggenschap en meedelen in de opbrengst (individueel en collectief) zijn leidend. Mensen zeggen niet zomaar 'nee' tegen dit soort initiatieven, maar vooral omdat het hen wordt opgedrongen. In dit verband vindt de SP dat de mogelijkheden om te participeren moeten worden uitgebreid.

Nog steeds zijn er zorgen rondom de afvaloven (REC). De SP vindt het belangrijk dat de omgeving goed wordt geïnformeerd bij storingen en dat er vertrouwen is in de afvaloven. Omrin, met als aandeelhouders de gemeenten, heeft hierin een grote verantwoordelijkheid richting Harlingen. Het onderzoek dat de gemeente Harlingen laat uitvoeren naar sluiting van de afvaloven (REC), volgt de SP op de voet.

Resultaat tot nu toe: Aansluiting bij statiegeldalliantie. Een deal met woningcoöperaties om versneld hun bezit te kunnen verduurzamen. Financiële steun Netwerk Duurzame Dorpen (142 duurzame dorpen in Fryslân). De buurtmolen van Herbaijum is gefinancierd uit het Fûns Skjinne Fryske Energzy.

Natuur en landbouw

Fryslân kent diverse landschappen die alle hun eigen kwaliteit hebben; denk bijvoorbeeld aan het open kleigebied in Het Bildt, het landschap met houtwallen in de Friese Wouden of de bossen op de zuidoostelijke zandgronden. De SP hecht waarde aan deze diversiteit. Landbouw en veehouderij mogen niet ten koste gaan van milieu, natuur en dierenwelzijn. De SP streeft daarom naar een situatie dat landbouw en natuur met elkaar verweven zijn. Uiteraard passen in deze visie geen megastallen of andere grootschaligheid, zoals industriële mestvergisters in het buitengebied.

Om de biodiversiteit te vergroten is in de landbouw een echte omslag nodig: van grootschalige landbouw naar grondgebonden, natuurinclusieve - bij voorkeur biologische - landbouw. De weilanden vol met Engels raaigras geven geen ruimte aan bloemen en kruiden. Samen met de lage waterstanden put dit de bodem uit. Er wordt meer gras geproduceerd dan veehouderijen nodig hebben en de biodiversiteit wordt verkleind, denk bijvoorbeeld aan de achteruitgang van de insecten. De SP vindt dat de bodem niet moet worden uitgeput, zodat ook volgende generaties de grond nog kunnen gebruiken. Daarom moeten we ook inzetten op meer kruidenrijk grasland en hogere grondwaterpeil. Dit hogere grondwaterpeil moet als eerste worden gerealiseerd in het veenweidegebied. Door de huidige lage waterstanden klinkt de veenbodem snel in en daarmee wordt ook een grote hoeveelheid CO₂ uitgestoten. Dit pakken we samen met de boeren aan. Daarmee worden ook stappen gezet om de weidevogelproblematiek aan te pakken.

Het is nodig om de macht van grote bedrijven zoals zuivelproducenten en toeleveranciers tegen te gaan. Zij hebben te veel invloed op de bedrijfsvoering van (grote) boerenbedrijven. Lokale

coöperaties van akkerbouw- en melkveebedrijven kunnen lokale ketens vormen van productie en afzet.

Het Waddengebied is een kostbaar en uniek natuurgebied. De SP zet zich in voor behoud en bescherming van dit gebied en is tegen mijnbouw, zoals de winning van zout, gas en olie onder de Waddenzee. We willen in Fryslân geen recreatieve jacht op dieren. Plastic en zwerfafval horen niet thuis in de natuur, dit moet in samenwerking met de natuurorganisaties worden voorkomen en bestreden.

Fryslân is en blijft een Fair Trade provincie. Eerlijke handel, een goede prijs en toekomstperspectief zijn niet alleen belangrijk voor producten die van ver komen, zoals bananen, maar ook voor wat hier wordt geproduceerd.

Resultaat tot nu toe: Financiële steun onderzoek Teunis Piersma (weidevogels). €3 miljoen extra voor duurzame landbouw. Omslag in visie op landbouw: focus op circulair, biologisch. Na Utrecht tweede Fair Trade provincie van Nederland.

Klimaat

In Parijs is afgesproken dat de opwarming van de aarde in 2050 niet meer is dan twee graden. De laatste onderzoeken laten zien dat we moeten streven naar niet meer dan 1,5 graden opwarming. Dit heeft grote gevolgen voor hoe wij omgaan met hoe wij wonen, ons vervoeren en leven. De uitkomst van Parijs wordt momenteel verwerkt in een nationaal Klimaatakkoord. Doel is om in 2030 de helft minder CO₂ uit te stoten dan in 1990. Via de koepels van gemeenten (Vereniging Nederlandse Gemeenten), waterschappen (Unie van Waterschappen) en provincies (Interprovinciaal Overleg) is het aanbod gedaan aan de landelijke overheid om via Regionale Energiestrategieën (RES) deze doelstelling te halen. Van onderop zal gewerkt worden aan de oplossingen, waarbij ook het rijk financieel en wat betreft regelgeving aan de lat staat. Het is een maatschappelijke opgave die wij met alle overheden, de netwerkbeheerder, woningcoöperaties, bedrijfsleven en onze inwoners moeten oplossen. Nederland is verdeeld in ongeveer dertig regio's, waar Fryslân er een van is. Volgens de SP is samenwerking tussen al deze partijen noodzakelijk. Hierbij worden kennis en expertise gebundeld in netwerkorganisaties waarbij iedereen vanuit de eigen rol, taak en verantwoordelijkheid zijn inbreng heeft. Volgens de SP moet de provincie hier een coördinerende en samenbrengende rol spelen. Deze transitie is een opgave die langer duurt dan een collegeperiode en vraagt bijbehorend beleid en financiële middelen.

Voor de SP is de energietransitie geen technisch probleem, maar meer een maatschappelijke opgave. De SP vindt het belangrijk dat iedereen de mogelijkheden heeft om mee te doen. Waarbij niet alleen mensen met een dikke portemonnee hun huis kunnen verduurzamen, maar iedereen profijt heeft, zowel in een lagere energierekening als in meepraten over duurzame plannen in de omgeving. Klimaatrechtvaardigheid staat wat de SP betreft voorop!

Resultaat tot nu toe: Milieubeleid waarbij streng gehandhaafd wordt en niet economische belangen van de bedrijven voorgaan. Friese energiestrategie die wordt omgevormd tot een regionale energiestrategie om in Fryslân in 2030 49% CO₂ te besparen. De provincie Fryslân neemt geen sjoemelstroom meer af. Doelstelling voor een energieneutrale provinciale organisatie. Er is een monitor energietransitie Fryslân⁵ opgesteld.

⁵ <https://bit.ly/2tSgznm>

Energiecoöperaties

Een rapport van de Noordelijke Sociale Planbureaus laat zien dat juist in Fryslân mensen zich verantwoordelijk voelen voor hun eigen omgeving. Niet voor niets heeft Fryslân de meeste energiecoöperaties, waar mensen zelf de verduurzaming in de hand nemen en rendementen terugvloeiën in de gemeenschap. Mienskipsenergie. Of het nu gaat om de aanleg van zonneweides of zonnedaken, zoals in Garyp, of om de ambitie om een heel dorp energieneutraal te maken, zoals in Wijnjewoude. Ook wind kan een onderdeel zijn om de eigen omgeving duurzaam te maken. De SP vindt dat de provincie een belangrijke rol kan hebben in de ondersteuning van deze coöperaties. De Energiewerkplaats⁶ speelt hier een belangrijke rol in door haar kennis en advies. Zo kan kennis beter gedeeld worden en versnellen we energietransitie. De komende periode willen wij een verdere professionalisering van de ondersteuning aan coöperaties. In de eerste plaats om besturen van energiecoöperaties goede financieel haalbare plannen te laten ontwikkelen die terecht kunnen bij het Provinciale energiefonds (Fûns Skjinne Fryske Enerzjy).

Resultaat tot nu toe: Steun gegeven aan de Energiewerkplaats Fryslân.

Grootschalige energieopwekking

Naast de Mienskipsenergie zullen wij ook in de toekomst grootschalige opwek zien in de provincie. Een provinciaal 'nee' tegen nieuwe windmolens zorgt ervoor dat wij onze ambitie om in 2050 duurzaam te zijn niet gaan halen. Gemeenten of inwoners die hiermee aan de slag willen moeten de ruimte krijgen om, binnen een aantal randvoorwaarden zoals hieronder beschreven, met plannen te komen. Naast grote windturbines moet ook de ruimte voor kleine windmolens volop worden benut.

In Fryslân is op initiatief van de SP een vorm voor draagvlak ontwikkeld: bij energie-initiatieven met grote ruimtelijke impact wordt de omgeving betrokken volgens het 'Sinnetafelprincipe,' dat wil zeggen: samen met omwonenden, initiatiefnemers, bedrijven, milieuorganisaties en energiespecialisten om tafel gaan en bekijken binnen een zoekgebied op welke locatie precies en onder welke voorwaarden een initiatief te realiseren is. Zeggenschap en invloed aan de voorkant van het proces vormen hierbij de basis. Economische motieven van de ontwikkelaars kunnen leiden tot ongewenste situaties. Willen wij acceptatie van grootschalige energieopwekking behouden dan moeten niet de wensen van bedrijven leidend zijn, maar maatschappelijke acceptatie.

Daarnaast wil de SP een provinciaal energiebedrijf oprichten om als provincie zelf (duurzame) energie te gaan opwekken en leveren. Waar mogelijk sluiten we aan bij 'Energie van Ons' (voormalig Noordelijk Lokaal Duurzaam). Niet alleen om als organisatie zelf energieneutraal te worden. Een provinciaal energiebedrijf kan in de ogen van de SP veel nadelen die de huidige marktwerking met zich meebrengt wegnemen. Eventuele winsten kunnen weer worden geïnvesteerd in de omgeving en verdwijnen niet in de zakken van grote ontwikkelaars.

Resultaat tot nu toe: Voor zonneparken introductie Sinnetafelprincipe: samen met omwonenden bespreek je waar een zonnepark past en onder welke voorwaarden, niet de projectontwikkelaar bepaalt maar de omwonenden. Tweemaal zoveel compensatie en meer voorzorgsmaatregelen bij windpark Nij Hiddum Houw. Het Sinnetafelprincipe geldt nu ook voor nieuwe windparken. De afvaloven REC in Harlingen is onder leiding van gedeputeerde Schrier veiliger geworden, technische verbeteringen zijn doorgevoerd, meerdere boetes zijn opgelegd om de REC te dwingen. Helaas

⁶ http://energiewerkplaats.frl/?page_id=203

kunnen we de afvaloven volgens de wet niet sluiten maar de gedeputeerde heeft er binnen zijn vermogen alles uitgehaald. De winst uit deelname van de provincie in Windpark Fryslân wordt gebruikt voor verdere verduurzaming.

Gas- en zoutwinning

De SP is tegen verdere gaswinning in Fryslân. Het rijk heeft hier echter het laatste woord over. Als het dan toch gebeurt, vindt de SP dat de exploitant van het betreffende veld zich moet houden aan het Fries Manifest dat de Friese overheden hebben opgesteld over gas- en zoutwinning (o.a. goede informatievoorziening, nulmetingen, omgekeerde bewijslast, schadeafhandeling). Ook voor andere vormen van mijnbouw, zoals zoutwinning, moet de exploitant zich houden aan het Fries Manifest. De toepassing van geothermie willen we alleen als dat veilig en verantwoord gebeurt.

Resultaat tot nu toe: Onze SP Gedeputeerde heeft samen met alle Friese gemeenten het Fries Manifest tegen nieuwe gas- en zoutwinning opgesteld en naar Den Haag gebracht: omgekeerde bewijslast, voor compensatie en maatregelen vooraf als er toch gaswinning plaatsvindt. De SP Statenfractie heeft met werkgroep LAAT FRIESLAND NIET ZAKKEN een netwerk van actiegroepen mee helpen oprichten en meerdere acties georganiseerd, waaronder een grote actie ("SamenTegengas") in Harlingen tegen Frisia en Vermilion.

Economie

Vrijwel alle economische modellen zijn gebaseerd op groei. Die groeicijfers zijn misschien mooi voor zittende kabinetten en aandeelhouders, maar uiteraard niet houdbaar. De SP vindt een andere kijk op economie nodig: een model waarbij welzijn voorop staat in plaats van welvaart. Een economie waar nooit tekort is aan basisbehoeften als zorg, onderwijs, democratie, inkomen, voedsel en schoon water. Een model waar nooit een teveel is aan afval, vervuiling, uitbuiting, broeikasgassen en ongelijkheid. Vertaald naar de provinciale schaal betekent dat: omwonenden praten mee bij het maken en uitvoeren van plannen, bedrijven werken circulair en duurzaam, regionale spreiding van bedrijven is belangrijk en er vindt geen verdringing plaats door bijvoorbeeld vrijwilligers of 'werkervaringsplekken.' Werken met respect voor mens, natuur en omgeving.

Lokale ketens zijn ook hier, net als bij de landbouw, van groot belang. Zo onttrekken grote (internet)bedrijven geen geld aan de lokale economie, maar blijft het in de eigen omgeving.

Resultaat tot nu toe: Omslag naar circulaire economie. Anders denken over grondstoffen en afval. Uitbuiting ijzervlechters aan de kaak gesteld.

Verkeer en vervoer

Het Friese wegennet ligt er goed bij. Zeker in vergelijking met de Randstad zijn de problemen klein. Er zijn nauwelijks opstoppingen, het wegennet is klaar voor de toekomst. Verkeersveiligheid is voor de SP de enige reden om nog iets te doen aan wegen. Wij willen geen nieuwe wegen meer aanleggen, alleen waar nodig de verkeersveiligheid verbeteren in goed overleg met de omwonenden.

De SP wil in onze provincie goed openbaar vervoer (OV). Fijnmazig, betaalbaar en voor iedereen. Met goede arbeidsvoorwaarden voor chauffeurs, ook wat betreft pauzes en rijtijden. Daarom willen wij

een eigen OV-bedrijf oprichten en stoppen met aanbesteden. Ook willen we de overstap naar gebruik van schone energie door het OV, maar ook door het overige (vracht)verkeer, zo snel mogelijk realiseren. Bij aanvullend OV moet goed gekeken worden naar mogelijke verdringing van reguliere banen. Eerlijk werk verdient een eerlijk salaris. Voor het OV moeten transferia komen bij grote plaatsen; daarmee wordt het gebruik van de auto (en dus de productie van fijnstof) teruggedrongen.

We moeten in Fryslân overal veilig kunnen wandelen en fietsen. De SP wil blijven investeren in (veilige) fietspaden voor schoolgaande jeugd maar ook in recreatieve fietspaden. Ook de mogelijke aanleg van fietssnelwegen moet worden onderzocht. Natuurlijk moet je je fiets ook veilig kunnen stallen, dat aspect mag zeker niet vergeten worden.

Vervoer over water is nog steeds de schoonste en duurzaamste manier van transport. Voor de binnenvaart in Fryslân vindt de SP het gebruik van kleinere schepen een goede optie. Wij willen geen grote fly-by-terminal voor binnenschepen op het Friese platteland. Schepen groter dan 85 meter passen niet in de aard en schaal van het Friese binnenwater, zeker vanwege de recreatievaart en de veiligheid op het water. Uiteraard blijven het Prinses Martgrietkanaal en Van Harinxmakanaal wel Klasse Va vaarwater (schepen tot 110 meter). Deze kanalen zijn de hoofdadere van Fryslân. De veiligheid, op plekken waar beroeps- en recreatievaart samen varen, blijft voor de SP een punt van zorg.

De SP blijft zich sterk maken voor een snellere treinverbinding met de Randstad en Noord-Duitsland. Nu moet alle verkeer via Zwolle en kan het bij problemen niet worden omgeleid. Al jaren wordt er gesproken over de Zuiderzeelijn, een nieuwe spoorlijn van Amsterdam via Heerenveen en Drachten naar Groningen en vervolgens naar Duitsland. De SP vindt het van groot belang dat deze lijn er komt. Zodra het bij Zwolle even tegenzit zit het Noorden op slot. De provincie gaat hier vol op inzetten richting het rijk. Realistische plannen verdienen daarbij onze ondersteuning.

Door goed en aantrekkelijk internationaal treinverkeer dragen we bij aan een schoner milieu en een beter leefklimaat, doordat we zo het aantal vliegtuigvluchten op korte afstanden (tussen Europese landen) terug kunnen dringen.

De SP is zeer terughoudend bij het uitbreiden van het aantal regionale luchthavens. De SP is tegenstander van het openen van Lelystad Airport als overloopluchthaven van Schiphol. Al die vliegtuigen zorgen voor een enorme uitstoot aan fijnstof en koolstofdioxide en geven extra overlast voor de omgeving en de natuur. Dit landelijk SP-standpunt zullen wij waar mogelijk ondersteunen in het belang van onze mooie provincie. Mocht er toch uitbreiding komen dan moet de overlast zo klein mogelijk zijn. Bij de wijziging van de vliegroutes over Nederland moeten de inwoners een stem krijgen.

Resultaat tot nu toe: Invoeren bloktijden binnenvaart voor veiligheid bij Eernewoude (via een motie). Veel fietspaden zijn verbeterd en nieuwe fietspaden zijn aangelegd. Geen grote geldverslindende infra-projecten, maar veiligheid verbeterd. Bij de aanpassing van de N358 (de Skieding) zijn de bewoners intensief betrokken bij de besluitvorming en is een nieuwe weg, dwars door de natuur, voorkomen.

Toerisme en recreatie

Toerisme en recreatie zijn belangrijk voor onze provincie. Kleinschaligheid is daarbij wat de SP betreft de norm. Er is veel geïnvesteerd in de watersport. Maar waar het nog tekortschiet is het lozen van

‘vuil water.’ De inhoud van toiletten gaat te vaak nog gewoon het water in. Wij willen hier betere voorzieningen voor, maar ook meer handhaving. Je wilt toch niet tussen de poep zwemmen?

Het Friese Meren Project heeft vele miljoenen gekost. De rest van de provincie en andere sectoren hebben echter te weinig aandacht gekregen. Elke streek in Fryslân heeft zijn eigen karakter, schoonheid en mogelijkheden. Tramlijnen van vroeger zouden naar voorbeeld van de Vennbahn (in Duitsland, Luxemburg en België) prachtige fiets- en wandelroutes kunnen worden. Het mag best bekend worden dat Fryslân ook veel bos heeft, openluchtmusea, boomwallen en elzensingels langs prachtige paden. De Tjongervallei, het Drents-Friese Wold, de terpen, Hindeloopen, It Bûtenfljild en de zeedijk tussen Lemmer, Harlingen en Lauwersoog. We hebben zoveel moois te bieden.

Resultaat tot nu toe: Culturele Hoofdstad was een feest waar iedereen aan mee kon doen en velen hebben dit ook gedaan.

Samenleven en Welzijn

Krimp is nog steeds actueel, ook al hoor je er tegenwoordig minder over. Maar als het gaat om leefbaarheid is het zaak om juist in de krimpgebieden aandacht te hebben voor de (bereikbaarheid van) voorzieningen.

Ook vinden wij dat de provincie hard aan het werk moet wat betreft snel internet voor de hele provincie. Bij aanbieders moet de provincie zich hard maken voor een goed dekkend gsm-netwerk.

Sport en bewegen zijn belangrijk. Voor de gezondheid, maar ook voor het welzijn. Hiervoor is een goede ondersteuning van verenigingen van belang, maar ook een goede inrichting van de openbare ruimte. Sport is voor iedereen belangrijk, ongeacht leeftijd, inkomen of handicap. Topsport kan een inspiratiebron zijn om te gaan bewegen. Regionale trainingscentra en het Centrum voor Topsport en Onderwijs ondersteunen de talentontwikkeling en maken dat de provincie investeert in breedtesport. Grote evenementen in Fryslân moeten voor iedereen vrij toegankelijk zijn.

Dorps- en buurthuizen zijn belangrijk voor de omgeving. We willen kijken of dat vanuit het Iepen Mienskip Fûns een nog grotere boost kan krijgen. Zeker als we toe willen werken naar HET initiatief van de SP op dit gebied: de zorgbuurthuizen.⁷

Onderwijs is geen kerntaak van de provincie, maar de SP ziet hier wel een rol. In het verleden hebben stimuleringsprogramma's vanuit de provincie ook gewerkt, dus waarom afschaffen wat goed werkt? Het onderwijs heeft het zwaar, leraren staken niet voor niets en de instroom op Pabo's is teleurstellend. Hier kan de provincie niet omheen en in overleg met leraren moet er gekeken worden waar maatregelen, geld of kennis kunnen helpen. De provincie biedt stageplaatsen aan voor leerlingen van het MBO.

In samenspraak met gemeenten zijn de afgelopen zittingsperiode vanuit het kansenfonds initiatieven ondersteund met een blijvend effect. Alhoewel inkomensondersteuning een gemeentelijke taak is kunnen wij onze ogen niet sluiten voor problemen als overerving van armoede. Als SP willen wij dat de provincie zich hiervoor blijft inzetten.

Als Fryslân maken wij deel uit van Nederland, Europa en de wereld, met als verbindende factor de Global Goals⁸ van de Verenigde Naties. Die 17 doelen onderschrijft de SP.

⁷ https://www.sp.nl/sites/default/files/zorgbuurthuizen_def.pdf

⁸ <https://www.globalgoals.org/>

Resultaat tot nu toe: Meer aandacht voor sporten voor mensen met een handicap. Het kansenfonds heeft voor €5 miljoen armoedebestrijdingsprojecten gefinancierd. Zwembad de Welle (het enige 50-meterbad in het Noorden) in Drachten kan door een forse provinciale bijdrage blijven bestaan.

Tenslotte

De manier waarop de provincie bestuurd wordt moet volgens de SP aansluiten bij de belevingswereld van onze inwoners. Zij maken geen onderscheid tussen gemeente, provincie of het rijk. Voor hen zijn wij de overheid. Dit vraagt samenwerking tussen de verschillende overheden en een andere houding naar elkaar. Maatschappelijke vraagstukken zoals klimaat, biodiversiteit en leefbaarheid kunnen alleen worden opgelost als wij hier samen met alle partijen onze schouders onder zetten. De provincie kan daarbij vanuit haar kennis en kunde een belangrijke rol in spelen. Een provincie die zuinig is op haar personeel, waar diversiteit belangrijk is en ook mensen met een beperking een plek hebben. Topsalarissen vinden wij niet passen bij ons en dus ook niet bij organisaties die wij ondersteunen.

De provincie is in de ogen van de SP niet voor de grootste schreeuwers of de dikste beurzen. Rechtvaardigheid als leidend principe voor een beter Fryslân is wat wij voor ogen hebben. Een duurzame provincie waarin niemand aan de zijlijn blijft staan. Een economie die ten goede komt aan iedereen. Kortom: tijd voor een rechtvaardig Fryslân.

Stem SP!